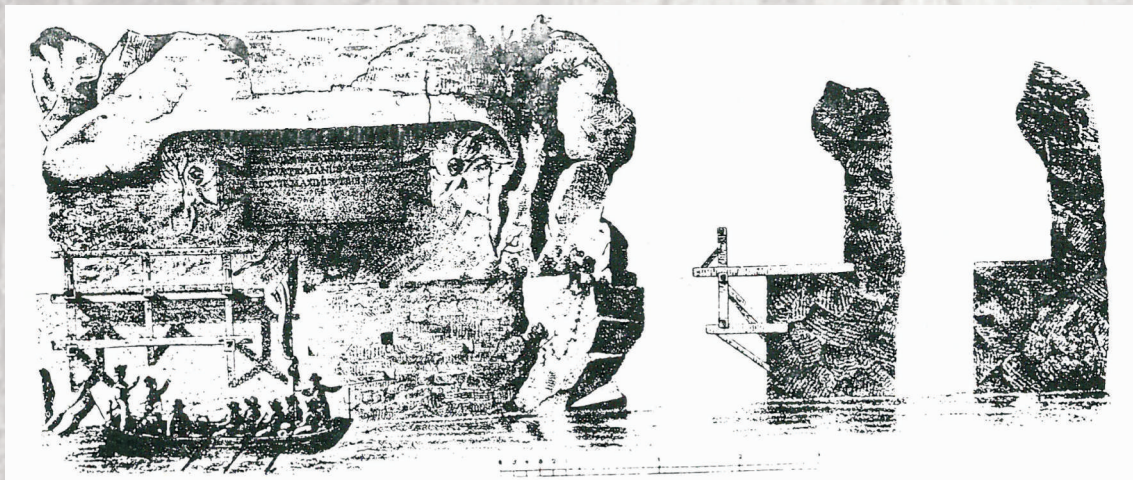

TRAJANOVA TABLA

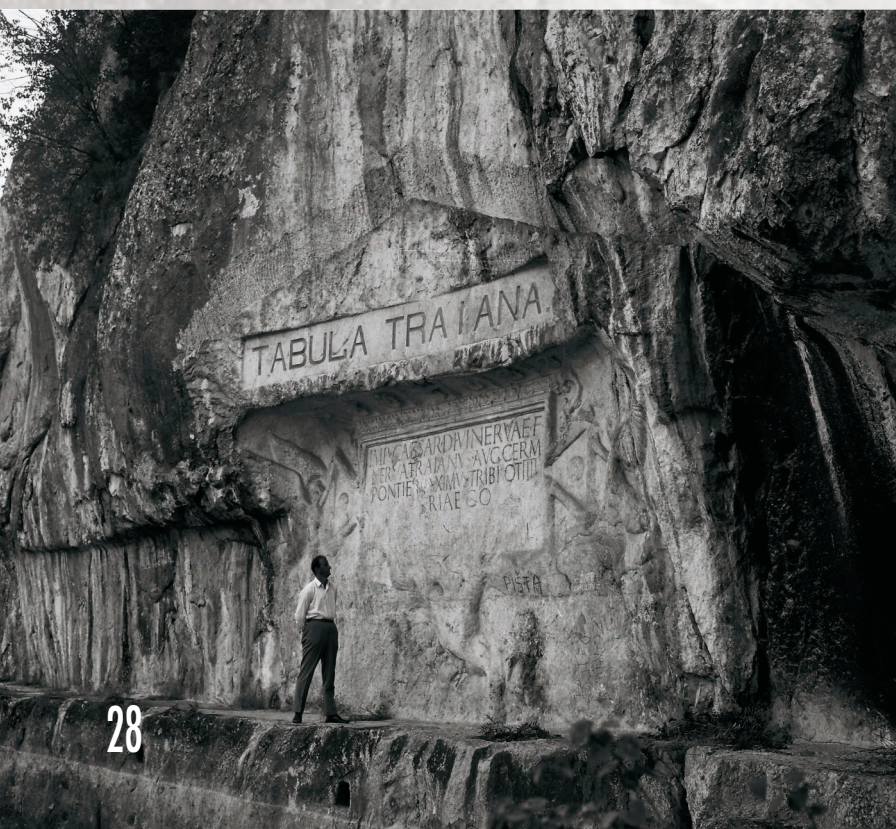

Donja klisura, Trajanova tabla sa rekonstrukcijom rimskog puta (prema Vasarhelyi);

Ana
Čumić

Trajanova tabla (lat. *Tabula Traiana*) je mnogo više od kamene ploče na kojoj je, pre skoro dvehiljade godina, isklesan tekst u slavu rimskog cara Trajana. Mada i sama tabla izaziva divljenje jer je uklesana u stenu na najnepristupačnijem delu Đerdapske klisure, gde je Dunav najuži i najdublji, ona je tek jedna od brojnih oznaka postavljenih duž Trajanovog dunavskog puta. Na tom putu, koji je opet samo jedna etapa grandioznog Rimskog puta, nalazio se i čuveni Trajanov most kao i brojna vojna utvrđenja. Rimski put predstavlja jedan od najznačajnijih graditeljskih poduhvata koji je nastajao tokom rimske imperijalne epohe i koji su, osim cara Trajana, gradili i održavali i drugi rimski carevi.

Trajanova tabla postavljena je početkom II veka, u vreme Trajanove ekspedicije protiv Dačana, 100–103. godine. Spomenik se sastoji od vertikalne table isklesane u kamenu. Reljefno polje sa natpisom, impozantnih je dimenzija, 8,20 x 3,85m. U središtu reljefa je tekst na latinskom jeziku, raspoređen u šest redova i uokviren pravougaonom bordurom, tablom poznatom pod nazivom *tabula ansata* („tabla sa drškama“) čije su dimenzije 3,40x1,75m. Ovu tablu drže dva krilata bića (bočno), sa delfinima iznad i klečećom figurom bradatog muškarca ispod, koja se, kao i dva poslednja reda natpisa, vremenom izbrisala. Ostala je zabeležena u izvorima istraživača proteklih vekova. U vrhu reljefnog polja je profilisan zaštitni ispust, ukrašen sa donje strane rozetama, sa orlom raširenih krila, u centru. Trag crvene boje, kojom je bio obojen čitav reljef, zadržao se u njegovim udubljenjima. Tablu su izradili *lapidari*, kamenoresci, propadnici legije koja je gradila Trajanov put. Smatra se da je Trajanova tabla postavljena 104. godine, da bi ovekovečila sećanje na velikog imperatora.

Da su na trajanje i opstanak Trajanove table, mosta i pripadajućeg dela Rimskog puta uticali samo kamen i umeće njihovih graditelja, do danas se ništa ne bi promenilo.

Ali savremeno doba donosi nove potrebe i težnje i zahteva nove načine za njihovo ostvarenje. Kada je krajem šezdesetih godina prošlog veka odlučeno da se u Đerdapskoj klisuri gradi hidroelektrana, čitavim armijama stručnjaka, uglavnom arheologa, preostalo je samo da konstatuju da će time biti poplavljeno na stotine, čak hiljade, vrednih arheoloških lokaliteta. Danas su iznad vode samo Lepenski vir i Trajanova tabla.

Odluka o tome kako spasiti Trajanovu tablu doneta je 1969.godine, pošto su konsultovani vrhunski stručnjaci i naučnici pa i sama SANU. Republičkom zavodu za zaštitu spomenika bilo je povereno da u delo sprovede složenu operaciju zaštite ovog spomenika, koja je podrazumevala da se stena sa tablom i delom puta iseče iz mase i podigne za dvadesetak metara. Tablu je trebalo tako postaviti da njen odnos prema novoj površini reke ostane isti kao i ranije. Odgovorni ljudi iz Republičkog zavoda su ovaj komplikovani zadatak poverili inženjerima Mostogradnje, a ovi su, kad se sva mehanizacija pokazala nedovoljnom, u pomoć pozvali iskusne i vešte radnike Venčačkog majdana. Jedinostveni kameni blok, koji je uključivao Trajanovu tablu, sa prvobitnom plastikom i novijim timpanonom, i pripadajući deo rimskog puta, bio je dug 7,5 m i težio je oko tristotine tona. Čitav poduhvat trajao je oko mesec i po dana jer su najveće dizalice gigantski blok mogle da podižu za jedan santimetar i minutu, najviše 2,8m tokom jednog dana. Srećom, niko nije nastradao tokom trajanja ovog, po mnogo čemu jedinstvenog, poduhvata. Trajanova tabla je u jesen 1969.godine postavljena na novo mesto i mogao je započeti njen drugi život.

O Trajanovoj tabli danas, u proleće 2014.godine, razgovarali smo sa Marijom Jovin i Sinišom Temerinskim, arhitektama čiji se potpisi nalaze i na projektima koji su u život vratili Lepenski vir i Golubačku tvrđavu (Kamen br.65 i 71.)

Siniša Temerinski: Izmeštanje Trajanove table jeste bio izuzetan poduhvat, u svakom smislu, ali je trebalo uraditi još dosta, kako bi taj spomenik zaista započeo novi život. Naime, kada je, pre više od četrdeset godina, Trajanova tabla izmeštena i podignuta za dvadeset i tri metra, jednostavno je ostavljena. Tako je i Lepenski vir, nakon izmeštanja, bio, najpre privremeno pokriven, a potom napušten.

Trajanovu tablu je, pre svega, bilo neophodno vezati za stenu, obraditi okolni deo stene, natkriliti tablu, zaštititi, obezbediti. Deo Rimskog puta, koji je bio u upotrebi sve do potapanja, i koji je podignut zajedno sa tablom, trebalo je rekonstruisati. Bilo je predloga koji su predviđali sve te radove, ali da li nedostajao novac ili nešto drugo, više nije ni važno. Vreme je prolazilo, tabli su prilazili ribari, kad ih Dunav primora i retki turisti. Prilaz je bio moguć isključivo vodenim putem, i to kad severni vetar dozvoli.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture je Trajanovu tablu stavio na svoju listu prioriteta i, prethodne godine, od Ministarstva za kulturu, tražio, a prošle godine i dobio sredstva, najpre za izradu Projekta uređenja prilaza Trajanovoj tabli. Tim koji se prihvatio izrade projekta su, pored Marije i mene, kao rukovodioca, činili Jelena

Kondić, Vesna Mandić, kolege statičari, elektro inženjeri i putari. Projekat je uključivao, pored ozbiljnih istraživanja, tesnu saradnju sa meštanim, koji su nam bili od velike pomoći kada je trebalo odabrati stazu kojom će i oni koji nisu alpinisti moći da dođu do Trajanove table. Predvideli smo i rekonstrukciju rimskog puta i uređenje prostora oko same table. Osim bezbednosti i atraktivnosti, kopneni prilaz Trajanovoj tabli mora da ispunjava još jedan veoma važan kriterijum, da bude investicija, a ne trošak. U taj koncept isplativosti i održivosti, idealno se uklapa Hajdučka vodenica, jedno rimsko utvrđenje koje se nalazi u jednoj lepoj uvali, u neposrednoj blizini Trajanove table i vrlo blizu magistralnog puta. Predvideli smo da posetioci mogu da od Hajdučke vodenice do Trajanove table mogu da stignu i vodenim i kopnim putem. Projekat za uređenje prilaza Trajanovoj tabli je, što se analitike tiče, završen. Sada je u toku sinteza i nakon toga očekujemo da se, ako sve bude teklo po planu, krene u realizaciju.

Marija Jovin: Odavno je poznato da teritorija opštine Kladovo obiluje spomenicima kulture, samo ih iz rimskog perioda ima nekoliko, ali se do sada lokalna vlast nije dovoljno angažovala da to bogatstvo ponudi na pravi način. Da se nešto značajno menja na bolje, potvrđuje aktuelni predsednik opštine Kladovo, Radovan Arežina bez čije svesrdne i konkretne pomoći moje kolege i ja ne bismo uspjeli da završimo ovaj projekat. Radovan Arežina i njegovi saradnici, shvatili su da je razvoj turizma šansa da se bolje živi, ali da je neophodno mnogo ulagati, ne samo u očuvanje spomenika i baštine. Potrebno je osmisliti ponudu koja će biti dovoljno atraktivna za turiste. Trajanova tabla, uz sve prateće objekte i sardžaje, zaista može da bude jedna od nezaobilaznih destinacija duž Dunavskog ili Rimskog puta.

Vrlo je moguće da se deo sredstava, potrebnih za realizaciju projekta, obezbedi iz Evropskih fondova za podsticanje prekogranične saradnje. Interes da učestvuje u finansiranju ima i lokalna zajednica i naravno Ministarstvo za kulturu. Novac uložen u dobro osmišljen i održiv projekat sigurno će se vratiti. Lepenski vir će za sedam i po godina zaraditi svaki dinar koji je u njega uložen. A šta je sedam i po godina u odnosu na Lepenski vir, Rimski put ili Trajanovu tablu...

